

BOBOVAC

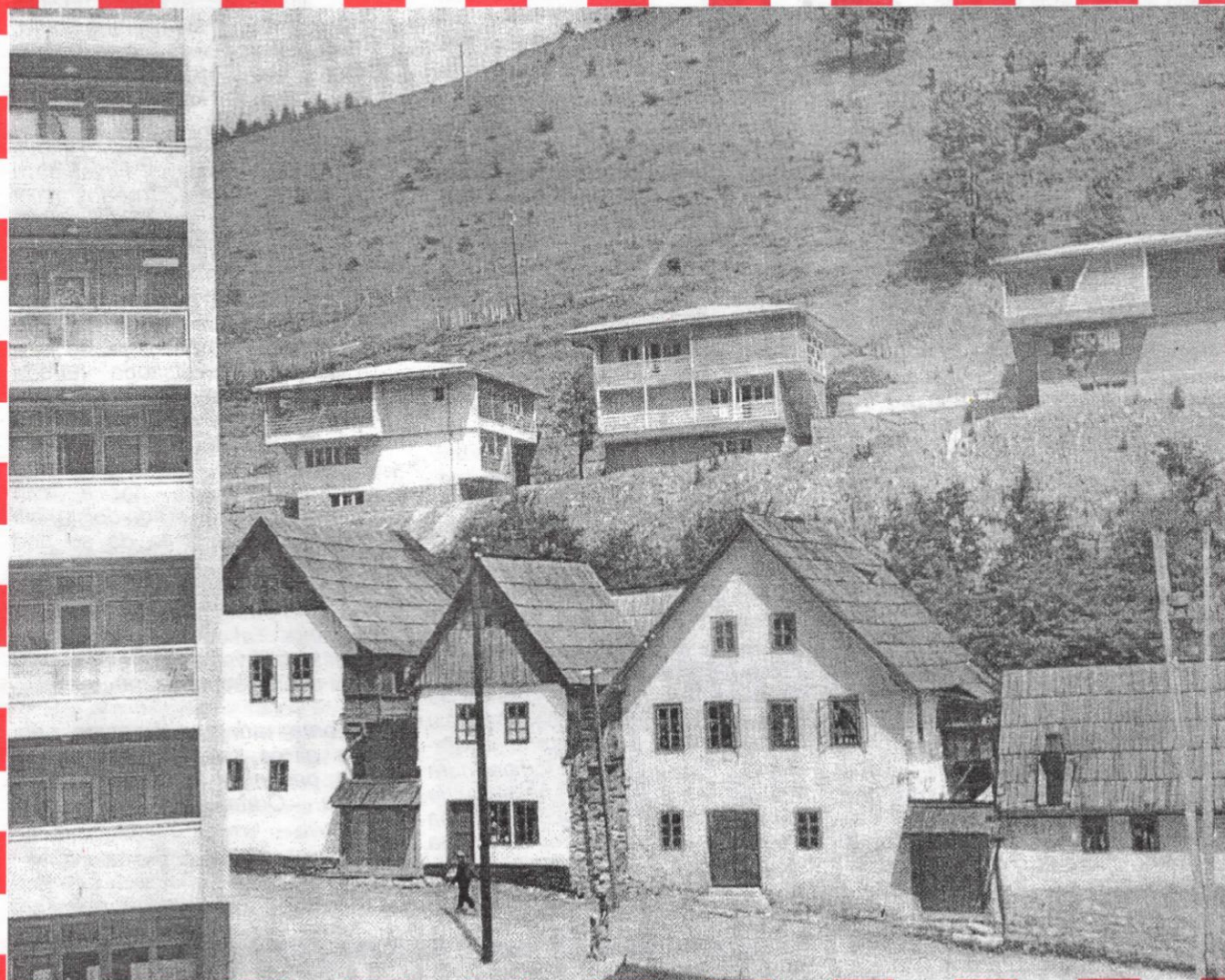
LIST VAREŠKIH HRVATA

GODINA II

BROJ 21

Vareš

RUJAN 1996.

I IZBORI ĆE PROMIJENITI NAŠ GRAD

Ceterum, redibimus in Varevallium!

IZMEĐU DVA BROJA

Za svjetske političke analitičare, kronologe i novinare bit će još dosta "posla" u Bosni i Hercegovini. Naravno, posla će biti i za nas same. Analizirati stanje u BiH u postdaytonskom periodu doista je pravi izazov, a predvidjeti konačan rasplet još uvijek je daleko od mogućeg. U ovom smo uvodniku već nekoliko puta upotrijebili, za ono vrijeme možda i preoštari, izraz "nametnuti mir", nadajući se da će se onaj nesretni atribut s vremenom izgubiti. Očito je, međutim, da takva kvalifikacija sadašnjeg stanja i dalje stoji, jer je iz više razloga mir oko nas, pa i u nama samima, rovit i nestalan. Međutim razlozima svakako je najznačajniji taj što najjače stranke, naročito one nacionalne i osobito u srpskom entitetu, svoje političke opcije gotovo u cijelosti grade mimo odredaba daytonskoga Mirovnog sporazuma. Brojni pokušaji diplomata svjetskog ranga (koji, usput rečeno, još uvijek ne shvaćaju ovdašnju situaciju) nikako ne uspijevaju urazumiti neposlušne. "Uklanjanje" Karadžića i Mladića s političke pozornice pokazalo se neproduktivnim budući da su njihovi sljedbenici kao "novo srpsko rukovodstvo" u stvari političari na daljinski upravljač, kojeg u rukama drže oni što su odavna trebali biti u Haagu.

Unatoč činjenici da praktično niti jedan aneks Mirovnoga sporazuma nije proveden, ili barem ne na način kako je to zamišljeno, međunarodna zajednica i u tako složenoj situaciji inzistira na održavanju izbora, prolongirajući jedino izbore na lokalnoj razini za neko bolje vrijeme. Što će izbori donijeti nitko ozbiljan ne predviđa, valjda poučen iskustvom da su

prognoze vezane za ovo tlo krajnje nezahvalne.

Politička promišljanja u redovima našeg federalnog partnera vrlo su slična onima iz ratnog vremena. Ne odustaje se od koncepta unitarne države, a time niti od daljnjih poku-

ovanje su se itekako mogli očekivati. Po našoj prosudbi, SDA nije ništa promijenila u svome odnosu spram hrvatskog naroda. Dapače, i sve ostale političke stranke koje okupljaju Bošnjake-muslimane redovito iskazuju želju da Hrvatima budu učitelji i savjetodavci za kakvu se domovinu trebaju zalagati ili, prevedeno, kako treba biti poslušan brojnjem od sebe.

Usprkos svemu, pozicija Hrvata u BiH je iznimno dobra, što je već potvrđeno na brojnim političkim predizbornim skupovima na kojima je hrvatski narod jasno i nedvosmisleno iskazao svoju svijest. Takove svijesti, uostalom, Hrvatima u BiH nikada nije niti nedostajalo.

Važno je to što ovaj narod zna razmišljati, pa stoga ne bi bilo nimalo pametno da njegovi predvodnici, po uzoru na neke druge, grade image nedodirljivosti. Ovo tim prije što je u vođenju hrvatskoga naroda već bilo određenih pogrešaka. Pa i u Varešu. Zašto to ne reći ako to zna svaki običan čovjek? Ono što se nikako ne smije dogoditi poslije ovih izbora, koji će (sada doista) biti povijesni, jest to da se pod plaštom demokracije ili čak hrvatstva podvaljuju stereotipni prokomunistički kodeksi ponašanja. Također bi nedopustiva pogreška bila već sada ne pokrenuti brojna pitanja koja nas muče.

Izborne radnje nisu same sebi svrha, ali će, uvjereni smo, umnogome pridonijeti našem ukupnom boljitku. Određenih pouka već imamo.

A imamo i mogućnost izbora.

šaja nametanja svoje volje drugome. To se naročito očitovalo u političkim dogovorima oko transformacije Hrvatske Republike Herceg-Bosne u Federaciju. Pa ipak, potpuni izostanak euforije kod federalnog partnera najbolje pokazuje na koji način je izvedena ta transformacija i što ona u stvari znači. S obzirom, pak, na medijsku i svu drugu halabuku tijekom samih pregovora, euforija i lik-

ŽELITE LI PRAVILNE I PRAVODOBNE INFORMACIJE?
VOLITE LI DOBRU GLAZBU?

SLUŠAJTE

VAREŠ

IZ NAŠIH ŽUPA

VAREŠ

UMRLI: Mijo Grabovac, Stipo Jović i Pavo Mirčić.

KRŠTENI: Davor Dodik (Željka i Gordane), Boris Jarčević (Franje i Borke), Andrija Kristić (Andrije i Ane), Zlatan Šoljak (Marina i Stanke), Jana Šoljak (Marina i Stanke) i Karlo Vidović (Marijana i Melisande).

VJENČANI: Željko Dodik i Gordana Hrgota, Franjo Jarčević i Borka Brzica, Valentin Dužnović i Dajana Lučić, Berislav Vidović i Ilijana Mutić.

VIJAKA

UMRLI: Marija Vidović, rođ. Jozeljčić i Mara Matić, rođ. Pendić.

KRŠTENI: Valentina Filipović (Zdenka i Gordane), Kristina Anđić (Milenka i Terezije), Katarina Vidović (Josipa i Terezije), Sanja Filipović (Mije i Amele), Dalibor Božić (Boška i Ivke).

VJENČANI: Zoran Vidović i Dijana Josipović, Josip Ilić i Suzana Vidović, Ljubiša Jurkić i Kornelija Matičević.

VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI • VIJESTI

IZASLANSTVO GENERALNOG
TAJNIKA UN-a NA
DAŠTANSKU

U posjetu Općinskom vijeću Vareš, OO HDZ Vareš i Policijskoj stanici Vareš bili su 26. kolovoza g. Martin Barber, zamjenik specijalnog izaslanika generalnog tajnika UN-a sa suradnicima, te predstavnici Međunarodne policije i OESC-a.

Razgovaralo se o predstojećim izborima, blokadi uspostave prijelazne vlasti od strane muslimanskih predstavnika i o trenutnom stanju u Varešu.

Gosti su naglasili da im je dobro poznata situacija u općini Vareš, a posebno ugrožavanje ljudskih prava i pljačka hrvatske imovine.

Poseban akcent bačen je na problem s muslimanskom vojskom u selima Tisovci i Brezik koji nemaju dozvolu IFOR-a, a povremeno pale kuće i ugrožavaju sigurnost na ovom području.

Visoki gost je istaknuo važnost mira i predstojećih izbora u njegovom daljem očuvanju i u tom cilju je pozvao sve stanovnike Vareša da pridonose smirivanju stanja, a ne raspirivanju mržnje.

POKUŠAJ GOSPODARSKOG
OŽIVLJAVANJA

I pored nekoliko hrvatskih gospodarstvenika koji djeluju u Varešu, stanje u gospodarstvu je daleko od dobrog.

A da bi moglo biti bolje, dokaz je i prvi korak k pokušaju njegovog oživljavanja.

Gosti u Varešu i na Pržićima bili su 28. i 29. kolovoza predstavnici Udruge Hesnenska pomoć za obnovu Hrvatske i Bosne i Hercegovine iz Bischofena. Cilj ovoga posjeta je da ova Udruga u Varešu otvori ured radi kontakta njemačkih i vareških poduzetnika. Kako stoji u Statutu Udruge cilj joj je da svim izbjeglicama koji žive u Njemačkoj omogućiti povratak u domovinu i da time pospeši skrb za politički, rasno i vjerski proganane izbjeglice, prognanike, žrtve rata, ratne udovice, ratnu siročad kao i invalide iz krizne oblasti. Svim zainteresiranim koji se nalaze u Varešu također pružaju mogućnost da svoje gospodarake ideje prezentiraju Uredu koji bi bio otvoren vrlo brzo i da uz njihovu pomoć uposle što više ljudi. U razgovoru je iskazana obostrana zainteresiranost za ulaganje njemačkih poduzetnika i banaka u ovo područje.

Ulaganjem novca i oživljavanjem ovih ideja, smanjivao bi se rizik ulaganja, a i političke prilike bi se, mi se nadamo svakim danom poboljšavale, rekao je predstavnik Udruge g. Bodo Sybura.

Članovi ove Udruge su i mnogi vareški Hrvati koji svojim angažmanom vide mogućnost povratka i zaposlenja u svom gradu.

OTVOREN HRVATSKI DOM NA
PRŽIĆIMA

Hrvatski dom na Pržićima konačno je renoviran i otvoren za goste. Dio objekta u kojem se nalaze kancelarije Elektrodistribucije Vareš, Suda za prekršaje i Zavoda za zapošljavanje su još otprije u funkciji, a 31. kolovoza svečano su otvorene prostorije restorana, igraonice i sale za zabavu.

Posao oko renoviranja vodili su članovi HKD Napredak - podružnica Vareš koji će i ubuduće gospodariti ovim objektom. U njegovu opravku i opremu uloženo je nekoliko tisuća njemačkih maraka, no trud se svakako višestruko isplati kad se zna kolika je potreba za ovim vidom zabave.

Uz specijalitete domaće kuhinje i hrvatsku glazbu, gosti se mogu zabaviti i igrajući šah ili bilijar, pročitati najnoviji tisak, a ubrzo posjetiti i disko večeri i igranke koje su ovdje uvijek bile dobro posjećene.

MUSLIMANSKA VOJSKA
NAPUSTILA "ENERGOINVEST"

U naseljima Tisovci i Brezik već duže vrijeme borave pripadnici muslimanske vojske, točnije 167. profesionalne postrojbe. Iako se nalaze u objektu bivšeg "Energoinvesta" i stambenoj zgradi sa stanovima u vlasništvu Hrvata koje nikako ne mogu biti nazvane vojarnama, IFOR, i pored činjenice što im nije dao dozvolu, nije poduzimao ništa. Prijave o paljenju i pljački hrvatskih kuća nisu bili dovoljan razlog za njihovo izmještanje. Onda su nenadano američki vojnici iz sastava IFOR-a 1. rujna opkolili zgradu "Energoinvesta" i protjerali muslimanske bojovnike u objekt na Breziku.

SUSRET VAREŠANA U AUGZBURGU

Po drugi put ove godine Varešani koji žive u Njemačkoj okupili su se na zajedničko druženje, ovaj put u Augzburgu 7. rujna.

Bila je to prigoda da se oko 1.000 njih bar na trenutak opusti i zaboravi na svakodnevne brige uz dobru glazbu i bogatu trpezu.

Po prvi put na ovakvim skupovima bili su i predstavnici civilnih i vojnih vlasti općine Vareš, kao i predstavnici katoličke crkve.

Gosti su bili: Miroslav Pejčinović, predsjednik Općinskog vijeća Vareš, Pavao Vidović, predsjednik Općinskog odbora HDZ Vareš, bojnik Mario Andrić, zapovjednik 96. domobranske pukovnije "BOBOVAC" Vareš, te župnici župa Vareš i Borovica, fra Mato Topić i don Mato Majić.

Oni su govorili o trenutnom stanju u Varešu, predstojećim izborima, mogućnostima povratka i svemu ostalom što je interesiralo nazočne, od kojih su većina prognani.

Zatražena je i pomoć koja je još uvijek potrebna, znajući da je blokada uspostave vlasti dovela do teške materijalne situacije svih institucija koje djeluju na prostoru općine.

Obećana je potpora financiranju lista BOBOVAC, kao i Hrvatskog radija BOBOVAC Vareš koji su dali puno u borbi za opstojnost hrvatskog naroda i zato treba učiniti sve da ne dođe u pitanje njihov rad.

Veliku radost ovoga susreta na kraju su zamijenile suze na rastanku, sa nadom da se što prije ovakvi zajednički skupovi počnu održavati i u Varešu.

Hrvatska strana će i dalje inzistirati na dislociranju i iz ove "vojarnе" sve do onog momenta dok to IFOR ne učini i ne omogućiti da se i u ova dva sela mogu početi vraćati prognani, tim više što postoji mogućnost obnove objekata, a sredstva osigurava njemački "Caritas".

SURADNJA S HRVATSKIM
TJEDNIKOM "SPREMNOST" IZ
SYDNEYA

Naš list svakim danom ima sve više čitatelja, a dokle sve stiže i tko sve prenosi tekstove iz njega doznali smo ovih dana kada smo dobili nekoliko brojeva Hrvatskog tjednika "SPREMNOST" koji izlazi u Sydneyu (Australija). U brojevima 29 i 32 od 23. srpnja i 13. kolovoza objavili su dva teksta Tvrtka, dijaka bosanskog, a radi se o emisijama s Radija BOBOVAC, te o jednom tekstu iz lipanskog broja BOBOVCA.

Predstavljajući nas svojim čitateljima između ostalog pišu: Primili smo nekoliko brojeva BOBOVCA, lista Vareških Hrvata, koji piše o životu (teškom) Hrvata ovoga kraja lijepe Bosne Ponosne u kojoj su Hrvati bili Hrvati, jer su svoji na svome, i gdje drugi razdvojiti žele narod od kraja i kraj od naroda hrvatskog. U dio hrvatskog grba ucrtan je ljiljan, a poslani prilog Tvrtka Gavran, jednog iz uredništva lista, s osobitom radošću objavljujemo. Ovo je početak naše zajedničke suradnje".

Inače, radi se o prvim i najprodavanijim hrvatskim novinama u Australiji koje izlaze već 40 godina.

Nakon Prvog redovnog sabora UDVDR:

AKCENT NA POVEZIVANJU

S puno emocija, 13-og je kolovoza održan Prvi redovni sabor Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata HR Herceg-Bosne - podružnice Vareš. U

hrvatskom domu na Pržićima okupili su se kako djelatni, tako i mnogi demobilizirani pripadnici HVO-a, te obitelji poginulih i jedan manji broj civilnih osoba koje su uspjele naći se na ovom skupu, budući da je dvorana bila pretijesna da primi sve zainteresirane.

Najprije je kod križa na višnjičkome groblju položen vijenac za sve poginule branitelje, a Sabor je otvorio dotadašnji predsjednik Miroslav Vrebac. Nakon intoniranja himne i minute šutnje, pročitan je brzojav upućen od mr. Vladimira Šoljica, ministra obrane Federacije BiH, kao znak potpore i uslijedili su pozdravi gostiju. Između ostalih skupu su bili nazočni predsjednik Udruge dragovoljaca i veterana Do-

movinskog rata HR HB g. Miro Grabovac - Titan, tajnik Središnjice g. Zvonko Franjković, prvi zapovjednik HVO-a Vareš pukovnik Borivoj Malbašić, i mnogi drugi.

Saslušano je izvješće o dosadašnjem radu podružnice i dodijeljene 92 spomen plakete obiteljima poginulih branitelja, te dvije zlatne: jedna stopostotnom invalidu, a druga za nestaloga branitelja.

Za novoga predsjednika Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata - podružnice Vareš izabran je g. Mijo Mirčić, a u vijeće podružnice kooptiran je jedan novi član. Sukladno programu, u narednom će se periodu staviti akcent na povezivanje s udrugama stradalnika Domovinskog rata HR HB, ali i na ostvarivanje snažnijega zajedničkog utjecaja kako bi se prava svih koji su u obrani hrvatskih prostora dali golem doprinos, mogla u cijelosti ostvariti.

Za sve nazočne priređen je i domjenak. Ujedno, bila je to prigoda da se na jednom mjestu okupe mnogi koji su se na ovim prostorima hrabro borili za hrvatsku opstojnost, a trenutačno se nalaze diljem Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske.

M. Marijanović

Predsjednik Titan uručuje plakete

PONOVNO U OLOVO

Nakon četiri godine blagdan Velike Gospe, 15. kolovoza, u Olovu je dostojno obilježen. Poznato kao najveće marijansko svetište u Bosni, Olovo je po mnoštvu hodočasnika podsjećalo na prijašnja vremena. Njih preko pet stotina stiglo je s raznih strana, no, ponajviše iz Vareša.

Nemali broj vjernika stigao je dan ranije, pješice naravno, i bio nazočan na večernjoj misi koju je predvodio provincijal Bosne Srebrene fra Petar Anđelović. Stigavši prvi put poslije rata do poznatog svetišta mnogi su vjernici iskoristili priliku za ispovijed i za molitvu u procesiji oko crkve. Iznova su upaljene svijeće i nad grobnicom pok. fra Luje Zloušića. Središnje je misno slavlje predvodio fra Luka Markešić, bivši provincijal, trenutačno profesor na franjevačkoj teologiji u Sarajevu, uz koncelebriranje fra Berislava Kalfića, čuvara svetišta, i američkoga vojnog kapelana, koji je na službi u olovskoj bazi IFOR-a.

Fra Berislav nije mogao skriti oduševljenje u svom duljem zanosnom obraćanju hodočasnici, a ručak u hladovini oko crkve još jedanput je podsjetio da je, nakon otvorenja u svibnju, svetište Gospe Olovske uistinu oživjelo.

M. Marijanović

PREDIZBORNI SKUP HDZ-a U VAREŠU

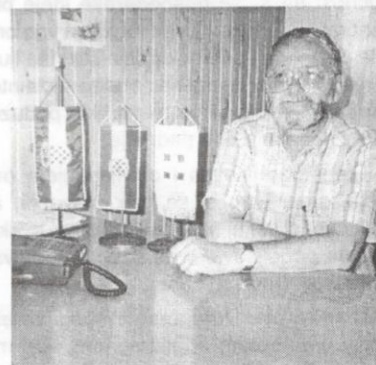
Uz nazočnost oko 1.000 posjetitelja u kino-sali u Varešu 1. rujna 1996. godine održan je veličanstven (povijesni) predizborni skup HDZ-a. Poslije šest godina, ovo je prvi politički skup ove stranke koja ponovno izlazi na scenu i s velikim nadama ulazi u predstojeće izbore. Uz predstavnike općinskih struktura skupu su bili nazočni i Nikola Antunović, ministar u Vladi HR Herceg-Bosne i nositelj županijske liste, Josip Pojavnik, predsjednik OO HDZ Zenica, Mario Grgić, ispred Izbornog stožera HDZ BiH i dopredsjednik Mladeži HDZ BiH, Franjo Petričević, županijski ministar, i bojnik Mario Andrić, jedan s liste HDZ-a za općinu Vareš (u odsustvu dr. Gorana Grabovca, nositelja općinske liste). Nazočne je pozdravio g. Pavao Vidović, predsjednik OO HDZ Vareš i naglasio važnost predstojećih izbora, istaknuvši da svi imaju obvezu izići na izbore, jer od svakog glasa ovisi sudbina svih, te da bez Hrvata u Varešu od njega nema ništa.

Iako su svi govornici bili nagrađivani velikim ovacijama, pravo oduševljenje nastalo je govorom g. Miroslava Pejčinovića, predsjednika Općinskog vijeća Vareš i županijskog ministra. U svom stilu punom temperamenta podigao je sve nazočne na noge pravim riječima. Konstatirao je da nas je više na skupu nego 1990. i pozvao hrvatski narod na jedinstvo i zajedništvo s cjelokupnim

hrvatskim korpusom i na izlazak na izbore kako bi se poništili rezultati etničkog čišćenja u Varešu. "Prepoznajte prave kandidate koji su ostali sve vrijeme s vama, a čuvajte se onih koji su bili u podrumima i čuvali svoje fotelje i funkcije aktualnoj vlasti u Varešu, koja je tu došla zahvaljujući sili", rekao je na kraju svog izlaganja g. Pejčinović.

Susret su svojim nastupom uveličali glazbeni umjetnici iz Zenice prigodnim programom domoljubnih pjesama koje su ponovno odjekivale Varešom. Pozivu se nisu odazvali predstavnici ostalih političkih stranaka koje djeluju u općini, no i bez njih ovo je bio najposjećeniji skup do sada. Sve je prateklo u najboljem redu zahvaljujući organima reda te članovima i simpatizerima HDZ-a koji su kao i uvijek, bili na visini sadatka. ZNA SE!!

B. Andrić

Pavao Vidović,
predsjednik OO HDZ Vareš

NAŠ OSVRT

KAKO TO VIDE DRUGI

Ima izjava koje podstiču na razmišljanje. Znaju biti neodmjerene i kompromitirajuće. I dvojake i nesvakidašnje, i tako dalje. No, citat o kojemu je ovdje riječ zapravo je obična konstatacija:

"Na Daštanskom imamo Hrvate Vareša koji su u vrlo teškom položaju!"

Otkud potječu ove riječi nije uopće važno - bitno je to da se one ne razlikuju od riječi i stajališta drugih koji su također u stanju učiniti više od izgovaranja puke konstatacije. Ima li u ovakvom istupu nečega novog i nepoznatog? Iako nema, riječi su to koje iznova podsjetite na ružnu svagdašnjicu koju proživljavamo i na, kako se i navodi, težak položaj.

Javna je tajna da se pokatkad ustrajnost Hrvata u opstanku na prostorima općine Vareš, poglavito u enklavi pod Zvijezdom, drži suvislom i smiješnom. Trebalo bi se okaniti toga i nekamo poći! Ima raznih prijedloga i ponuda. Željama se pridružuju i trenutačne strukture u Varešu ne mireći se s činjenicom Daštanskog za vratom.

Oni koji bi mogli pred lice javnosti iznijeti pravu sliku Daštanskog i prilika koje oko njega vladaju dosad se nisu iskazali. Na jednoj strani, indiferentnost je tolika da zarad beznačajnih kadrova oni ekskluzivni promiču ispred nosa kameri odnosno snimatelju. Kod drugih je pravilo da se snimljeni materijal nikad ne objavi, jer nije u skladu s onim što se svakodnevno servira javnosti, a tko bi ga cijeloga cenzurirao.

VAŽNO JE SNIMATI

U ovaj medijski problem potrebno je malo dublje pronicati. Jedan od primjera pogrešna pristupa ogleda se u nedavnom dolasku ekipe Hrvatske radio-televizije na prostor općine Vareš koji je pod hrvatskim nadzorom, kako bi se gledateljstvo moglo поближе upoznati o životu i uvjetima opstanka dijela vareškog puka koji tu trenutačno boravi. Da su spomenuti djelatnici samo dan kasnije bili voljni snimiti par detalja sa sjednice Prijelaznoga općinskog vijeća u Varešu, gledatelji bi zasigurno imali pred sobom autentičan i vrlo zanimljiv prilog i onda bi nešto znali o ozračju u kojemu živi ovdašnje pučanstvo. Ovakve se pogreške "potkradaju" još od dolaska prvih novinara na prostor Daštanskog. Nadasve, nedvojbeno je da materijal snimljen u ovoj enklavi spada u red priloga zabavnog karaktera, pa će se gledatelji nalaziti u čudu zbog ljudi koji su još uvijek u nekoj planini, a ne žele (!?) pomaknuti se otud.

Bilo je novinara koji su nastojali istražiti i objaviti nevjerojatno ne samo s Daštanskog, već i oko njega, ali su posao obavljali samo djelomično zbog redovitog izostajanja kooperativnosti druge strane. Samim tim, predstavnicima sedme sile koješta je jasnije (ali samo njima!). Valja spomenuti i to da su pred zatvorenim vratima bili najviše zbunjeni novinari koji su u Vareš dolazili iz Sarajeva.

Kod ovih ljudi uvijek ima razumijevanja

Među onima koji barataju isključivo perom neki su iznimno maštoviti. I ne pomjere se iz ureda, a naprave reportažu koja naravno mora zadovoljiti samo jedan kriterij: da je pravilno politički iznijansirana.

POSljedICE

Razne se neodmjerene i nezvanične opservacije o okolnostima na ovom području povlače posebice od studenoga 1993. godine. Ali, poradi povećanja naklade, kontroverznosti uvijek dobro dođu, a, ustreba li, može ih se i ozvaničiti(!). U ratnom periodu, pokazalo se, izvor informacije rijetko je bio podvrgavan provjeri, poglavito ako je ona dolazila iz neke enklave i u pravilu donosila ekskluzivnost. Slično je bilo i s tumačenjima i prezentiranjem razloga egzodusa vareških Hrvata. U ovo ne treba uvrstiti vješto osmišljenu obradu "oslobodjenja" Vareša, jer informacije koje se serviraju javnosti, posve je logično, ne podliježu nikakvim provjerama.

Začudilo je naime da su neki, kada je tragedija Vareša u pitanju, maknuvši se na sigurno požurili plasirati u javnost neka posve osobna viđenja. Kad već nisu svraćali pozornost na patnje nedužnih ljudi u prenapućenim školskim dvoranama koliko na sebe, daleko je korisnije bilo da su stali na položaje iznad rodnog grada, u čijoj obrani ionako nisu nimalo participirali. Uz ovaj može se navesti i druge primjere gdje će istina o Varešu zbog osobnih, medijskih i drugih manje važnih probitaka zadugo izvlačiti deblji kraj. Još i danas posljedice toga gotovo je nemoguće eliminirati.

Ondje gdje razumijevanja za Vareš nije bilo ni u najtežim njegovim momentima osobito je iluzorno danas ga očekivati. Nekađ bilo, sad se spominjalo...

MORALNA POBJEDA

Što o svemu imaju kazati oni o kojima je riječ?

Puno je toga, a malo komu vrijedi kazivati. Uostalom, među našim narodom vrlo je rasprostranjeno mišljenje kako je dovoljno činiti dobro, pa i kada mu je nanesena

nepravda oprostiti je, ali ne baviti se eksponiranjem istoga. Takav odgoj, usklađen s načelima kršćanskog morala, bilježi stanovit utjecaj kod rasudjivanja o nama samima i na-šemu odnosu prema drugima.

Tako su, još od predvečerja rata, u ozračju žestokih političkih konfrontacija mnoge istine svršile poput duha koji zatvoren u bocu pluta pučinom, pitajući se hoće li ikada ugledati svjetlost dana. Među najznačajnijim faktima nemilosrdno gurnutim u stranu svakako su nakon osnutka HVO-a njegov doprinos u obrani grada i pomoć u stvaranju zajedničkih obrambenih snaga. Ne samo da nikad nije uva-žen toliki korak ispred, već je sve to drukčije predočeno ili, što

više, satanizirano.

Međutim, na cijelome području općine nema čovjeka kojemu relevantne činjenice nisu poznate. Druga je stvar koliko je komu zbog toga krivo, a koliko komu drago. U neizbježnom suče-ljavanju s činjenicama u danima koji dolaze, Hrvatima Vareša predstavljat će to veliku moralnu pobjedu.

NAROD IMA POSLJEDNJU RIJEČ

U međuvremenu, najmanja i najistočnija hrvatska enklava - Daštansko, održava se unatoč nezavidnom položaju. Očekivalo se da će kao takva prva otpasti u "partnerskoj" borbi za supremacijom. Nije bilo tako, no onda se provedba demobilizacije držala za možebitni konačni udarac. Kako se i to prevladalo sad su indikativna drukčija priželjkivanja. Na mnogim se mjestima vjeruje da će lokalni izbori "pomesti" vareške Hrvate, osobito one s obranjenog područja, a koje uključuje Daštansko i bližu okolicu. Time bi mnoge nepravilnosti, na što se s nestrpljenjem iščekuje, bile definitivno ozvaničene. Ipak, hoće li biti baš tako?

Magla koja se već polagano spušta sa Zvijezde prvim je znakom kratke i, u dvjakom smislu, nepredvidive jeseni, ali i predstojeće zime. A zima ovdje, novo je podsjećanje na borbu za opstanak. Ako je Hrvati i Daštansko dočekaju zajedno bit će četvrta po redu. Znat će se kako su i dalje u teškom položaju. Međutim, sad je prilika da pomognu sami sebi ne očekujući to više od drugih. Sudbinsko pitanje rješavat će se izborima na lokalnoj razini, a dotle će svakako nastati druge promjene. Primjerice, novoizabrano će Predsjedništvo BiH nedvojbeno označiti početak kraja strukturama koje su, poput vlasti u Varešu, egzistirale pod okriljem bivšeg.

Viđenja drugih trenutačno se može manje-više držati zanemarivim. Posebice ona na koja se više ne može utjecati, a ionako ništa ne mijenjaju. Vrijeme je promjena na koje napokon sami - svojim glasom - možemo ostvariti izravan utjecaj.

Neven S.

DOGAĐAJI KOJI SU UZBUDILI VAREŠ (13)

Mnoštvo događaja koje su stari Varešani nadugo i naširoko prepričavali zabilježio je pok. JOSIP TOKMAČIĆ u monografiji "VAREŠ-POVIJEST I ZEMLJOPIS", pisanoj daleke 1957. godine. Neke od njih "Bobovac" će prenijeti u nastavcima.

BLAGOSLOV NOVIH ZVONA

Stara crkvice u Varešu imala je jedno zvono koje je svojevremeno nabavio poznati vareški trgovac Marko Musić. Danas je to zvono u crkvi u Vareš Majdanu. Zvono je nabavljeno uz dozvolu Turaka. Oba zvona, ovo iz stare crkve kao i jedno koje potječe iz vremena prije 1802. godine, nalazila su se u tornju nove crkve. Bila su nejasna, ali se u to doba po njima ipak ravnalo vrijeme u Varešu jer svaka kuća nije imala ure.

Izgradnjom nove crkve ukazala se potreba i za nabavkom novih zvona. Zbog toga su iz Ljubljane nabavljena tri zvona od kojih su dva smještena u desni, a jedno oveće u lijevi zovnik nove crkve. Ukupno ih bješe pet, ali je zvono Musića bilo već napuklo i nije bilo za uporabu. Zbog toga je ovo malo zvono Musića skinuto i u zvoncima ostadoše četiri zvona. Musića zvono je ponovno prene-

seno u malu crkvu i tu je ostalo do izgradnje crkve u Vareš Majdanu.

Nova je zvona 13. siječnja 1907. blagoslovio fra Stijepo Ikić, tadašnji vareški župnik. Na 15. siječnja 1907. zvona su bila montirana i po prvi put u Varešu zazvonila četiri zvona.

Kako su zvona bila nabavljena samo troškom Varešaka, to se tome događaju pridavao veliki značaj.

Najveće zvono, koje je bilo posvećeno sv. Mihovilu, nabavili su mještani, svi skupa. Drugo zvono, zvono sv. Trojstva, nabavila je Vrhovina, treće, posvećeno sv. Barbari, vareški rudari, a četvrto, zvono sv. Ladislava, nabaviše majdandžije i kovači.

1) "Franjevački vjesnik", godina 1907.

DOBROČINITELJ NA DJELU

Dok danas, i u ovom poslijeratnom vremenu nažalost, na jednoj strani imamo one koji neumorno otežavaju opstojnost ionako napaćenom čovjeku, povratniku na vlastito ognjište i dojučerašnjem prognaniku, i iznova ga nastoje opustošiti, naspram njih svijetli su primjeri i postupci čestitih ljudi. Među takvima, na području općine Vareš, djeluje i jedna francuska karitativna organizacija, čija je ispružena ruka od velike pomoći Hrvatima Vareša da se snažnije pridignu iz teškoća današnjeg vremena.

Priča vodi u obližnje Diknjiće. Još prije nekoliko mjeseci tu nije bilo nikoga. Zahvaljujući zalaganju fra Mate Topića, vareškoga župnika, i Brune Maillarda, dobročinitelja iz Francuske, povratnicima u ovo selo pružena je značajna potpora. Zapravo je pomoć na koju su naišli prvi povratnici ponukala druge i više nije bilo mjesta oklijevanju. A radost povratka na svoje mogu razumjeti jedino oni koji to dožive.

Nasmiješeni i vrlo zanimljivi sugovornik Bruno zapravo je član privatne karitativne organizacije "Marija majka mira" čije se sjedište nalazi u Međugorju. Susret s njim započinje pred sam ručak i bijaše zanimljivo poslušati molitvu na hrvatskom uz francuski naglasak, ali bez ijedne pogreške. U Međugorju je još od studenoga 1992. godine i otuda njegovo poznavanje hrvatskog jezika. Od travnja je ove godine isključivo na području općine Vareš, a uz njega je na Diknjićima nedavno boravilo i 13 studenata, pripadnika karitativne organizacije "Lato

S BRUNOM JE PUNO LAKŠE

Sensu". Pokazuje se da ove dvije ali i druge francuske karitativne organizacije tijesno surađuju. Spomenuti studenti mahom su budući građevinski inženjeri, a boravak na Diknjićima iskoristili su kako bi nešto naučili u praksi. Osim što su pomagali u čišćenju objekata i skupljanju sijena, postavljali su vrata i prozore i staklili ih.

Nakon što ga je župnik usmjerio na obnovu Diknjića, Bruno je cijelome valu povratnika uspio osigurati prozore od jedne kompanije iz Francuske, te vrata i stakla. Za prijevoz su naravno bili potrebni šleperi. U novije vrijeme nabavio je i podijelio pučanstvu priličan broj krava, ovaca, koza i svinja, te poljodjelskih alatki. Mještane Diknjića planira opskrbiti i kokoškama. Ne treba posebno isticati što je ovolika pomoć značila opustošenu selu i njegovim žiteljima, kao ni kolika je njihova zahvalnost nesvakidašnjem dobročinitelju.

Brunino je djelovanje bez ikakve naknade i temelji se na provincijalnoj. Novac koji je potreban za određene oblike pomoći dobiva od svojih zemljaka koje kontaktira uglavnom u Međugorju. Oni uzdržavaju i njega.

Između ostaloga, ističe da je svakodnevno iznova svjedokom koliko je slika o stanju na ovome području iskrivljena, a da mnogi o

tome gotovo ništa ne znaju. Neumorni Bruno nastaviti će pomagati Vareš, poglavito povratnike u njega. Tako će u rujnu stići pomoć u elektro i vodomaterijalu kako bi se kuće mogle potpunije opremiti.

Studenti će također po povratku u svoju zemlju, putem svoje organizacije prikupljati školski pribor za djecu, te hranu i sve drugo što je u predstojećoj zimi potrebno pučanstvu ovih prostora. Nakon njihova desetodnevnog ispomoćanja Diknjićani su toplo ispratili studente i pozvali ih u posjet u neko bolje vrijeme. Bruno ostaje. Skokne ponekad do Međugorja i vrati se s novim ugodnim iznenađenjem. Uvijek je dobro došao.

B. Andrić
M. Marijanović

MALO O ŠPORTU

VIŠE OD POBJEDE

U Rijeci su potkraj kolovoza održane Pete igre vojne policije. Među ostalima, na natjecanju je sudjelovalo i 70-ak pripadnika vojne policije HVO. Ipak, u vrlo jakoj konkurenciji, u Herceg-Bosnu je stigla samo jedna brončana medalja. Stigla je zapravo na Daštansko.

Najbolji u Herceg-Bosni: A. Pešić i M. Bošnjak

Iz ovoga specifičnog mjesta pod planinom Zvijezdom u Rijeku su se uputila dvojica vrsnih športaša, pripadnika voda opće vojne policije. Istaknuti rukometaš Mladen Bošnjak, koji je na igrama na razini HR Herceg-Bosne proglašen za najboljeg, potvrdio je renome i na turniru u Rijeci, iako se njegov sastav nije izborio za prvo mjesto. Međutim, ovdje je riječ o drugome.

Ne poznajući ga dovoljno, malo je tko među natjecateljima vjerovao da bi baš August Pešić mogao osvojiti medalju. Ovog momka iz Vijake također poznaju s igara održanih u lipnju ove godine u Herceg-Bosni, gdje je u minimaratonu osvojio prvo mjesto. Njegov je rezultat u Rijeci iznenadno tim više što je imao nekvalitetne pripreme. On sam ističe zadovoljstvo premda je stazu koja je u ovoj disciplini duga 10 km istrčavao i za kraće vrijeme. Razlika između oštine bosanskog zraka i primorske vlažnosti

svakako je imala bitnog utjecaja. Prva dva mjesta u utrci zauzeli su pripadnici MUP-a RH, koji su na igrama uz djelatnike VP HVO, te pravosudne i financijske policije sudjelovali kao gosti.

Inače, August održava kondiciju kao jedan od ključnih igrača u nogometnom klubu "Bobovac" Vareš, ali i pješaćenjem do rodne Vijake, udaljene 18 km od ovoga područja.

U biti, dokaz je ovo kako odani športaši da bi stigli do cilja svladavaju razne prepreke, te da se u perspektivi s prognanim i još uvijek raseljenim Hrvatima Vareša u sportskim natjecanjima ali i drugdje treba računati.

DRUŽBA I ODMJERAVANJE

Za nogometaše sezona još nije počela, pa će se tako i na uzbuđenja u europskim prvenstvima i kupovima još malo počekati. Ali utakmica ima.

Na sve popularnijim Rasadima pretposljednog je dana kolovoza odigran susret između djelatnika PS Vareš i pripadnika IPTF-a. Budući da je susret bio internacionalnog karaktera može se

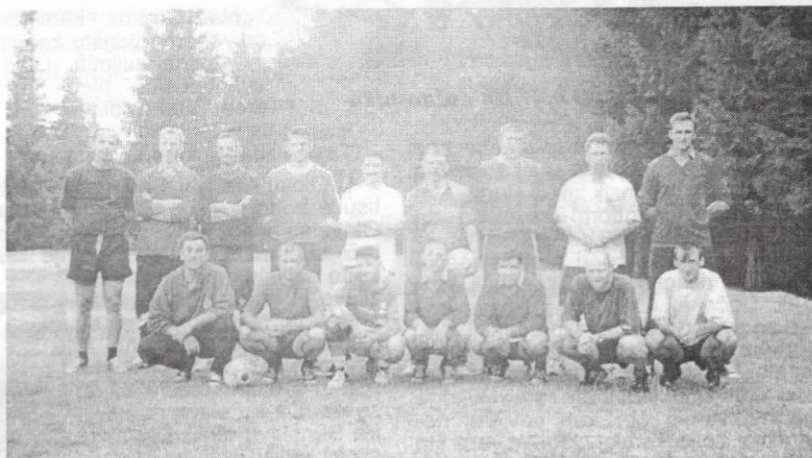
povući paralela s europskim natjecanjima. Doduše, samo zato. Bilo je to druženje, pa tek onda odmjeravanje snaga.

Ipak, uz vrlo dobru igru momčad međunarodne policije imala je manje uspjeha. Djelatnici ovdašnje postaje MUP-a očito su bolje uigrani od dvostrukog španjolsko-njemačkog tandema kojeg je potpomagao i jedan Turčin. A domaći su, pokazalo se i to, posebice u obrani, vičnijski skučenim terenima.

Nadmetanje je proteklo u tolerantnom ozračju, uz ponešto manjih prekršaja koji nisu nigdje posebno ubilježeni. Osim toga, uz piknik se oduvijek lakše praštalo. Koješta je i razumljivo, jer policajac, kad ustreba, mora imati dobar udarac. Od mnogih je šutova čitavo tucce promaknulo dosta dobrim čuvarima mreže. Pored upornosti, čuvari javnoga reda i mira pokazali su i razne egzibicije.

Važno je bilo okupiti se, jer neovisno kojim govorili civilizirani ljudi uvijek mogu naći zajednički jezik i zajedničku riječ. Pa, zajedno se i fotografirati. A onda su opet svi pripasali opasake....

*Tekst i snimke:
M. Marijanović*

Fotografija za uspomenu

VAREŠ KAKVOG NAM NITKO NE MOŽE UZETI

Generacije i generacije vareških pučkoškolarca sjećaju se jedne lijepe stare građevine koju smo svi popularno zvali "stara škola". U nju su išli, ili je tako bilo samo u moje doba, 3. i 4. razredi osnovne škole, a ostali na tehničku kulturu. Ne znam kad je škola napravljena, ne sjećam se točno ni kad je srušena (mislim da je to bilo krajem sedamdesetih), niti sam ikad saznala, iako me zanimalo, tko je odobrio rušenje, ali zato pamtim neke druge stvari. Škola je bila ciglasto crvene boje i nekako potonula u zemlju. Da li zbog starosti ili nebrige, izgledala je tužno i zapušteno. Međutim, slike i mirisi koji su ostali u mojoj dječjoj svijesti, nikada neće izbljediti. Čak i sad, kao odrasla osoba, ponekad se sjetim te škole i obuzmu me sjeta i čežnja. Čak i sad, dvadeset pet godina poslije, osjećam onaj miris vlage i starine u svom nosu i grlu. Prostrane učionice s visokim stropovima i crnim masnim po-

dovima, široke drvene stube koje su pri svakom pokretu škripale, velika uvijek hladna knjižnica u kojoj smo često pomagali učitelji Slavi, učionica za tehničko i stalno piljenje nekakvih predmeta od šperploče, išarani kosi stolovi s ulegnućem na vrhu za olovke, te umjesto stolica prave klupe povezane sa stolovima, slike su duboko urezane u moje sjećanje kao dio djetinjstva i školovanja. A tek naši nestašluci! Koliko smo kazni dobili jer smo iskakali kroz prozor koji je gledao na garaže sve dok

nam nisu stavili mreže! Koliko smo puta zakasnili na nastavu jer smo se zadržali kod pucometa i ringšpila koji su uvijek bili ispred škole! Koliko se puta učiteljica ljutila na nas jer smo dolazili ranije u školu i istraživali tavan!

Otkako je škola srušena, stalno sam se pitala zašto su to učinili. Je li bila stvarno toliko oronula i propala? Je li se moglo štogod učiniti za tu dragu stariću i pomoći joj da preživi, a ne onako je beščutno ubiti i napraviti još jedno parkiralište? Zašto u našoj staroj školi nije napravljen zavičajni muzej koji imaju manji i "mlađi" gradovi od Vareša? Zar nismo imali što pokazati u takvom muzeju? No, što je, tu je. Škole više nema, a i od Vareša je ostalo vrlo malo. Međutim, postoji nešto što me održava u životu, a to su jednostavne slike kojima se uvijek vraćam gdje god bila.

L.J.

ZAPISI IZ BOROVICE I OLOVA

GLAVNI GRAD

Nitko me neće moći pobiti, nikakav pisac ni putopisac, ni povjesničar ili pravnik, ako zapišem i kažem da je 6. kolovoza 1996. godine Borovica bila glavni grad u Hrvata, i ne samo u Bosni i Hercegovini. Malo je mjesta nešto ovakvo doživjelo. Uzoriti kardinal. Provincijal. Ministar, predsjednik, ministri...

Borovica - susret najviših dužnosnika

Opet, svi bez pompe, bez pratnje, bez vodiča. Riječ ministar doslovno prevedena na naš jezik znači sluga. Ako ikada, ovom prigodom dokazaše da služe svomu narodu. I narod ih je dočekao s radošću i zahvalnošću. Slušali su njihove riječi, pljeskali im i klicali. Dočekali i ispratili kako valja. I kako se svoji dočekuju, ispraćaju i vole. Vremena su teška. I život. Sve se iskomplikiralo. Po svoj prilici i mimo redatelja. Mimo volju onih koji vode igru. Puno je toga nejasno. I običnom čovjeku nedokučivo. To je i radost njegova veća što je u prigodi izravno vidjeti svoje vode, čuti njihovu riječ, dodirnuti ih, rukovati se s njima. Vidjeti kako izgledaju uživo a ne na televiziji. Mi priznajemo njihovu žrtvu i odajemo dužno štovanje - to se čitalo sa svih lica oko dvije tisuće nazočnih. To se čulo u pjesmi. U igri. U razgovoru. Sami među svojim narodom, bez tjelohranitelja i redarstvenika. Ovdje nitko nije pravio nikakav red. Ni jedna službena osoba za to nije bila zadužena. Ovaj narod je U REDU. Nitko se ne treba u njegov red ni miješati niti ga narušavati. Nikakvi nam redari niti dužebrižnici sa strane nisu potrebni. Mi to sebi možemo sami. Sve možemo sami zamisliti, nacrtati, iskonstruirati i napraviti - svoj dom, svoju domovinu, svoju vlast, svoj život, ni na čiji teret, ni sa čijih leđa.

Teško je reći kako su se među nama osjećali i kakve su utiske ponijeli naši ministri. Jedno se priznati mora. Ostaviti tolike poslove i u vremenu prepunom obveza i za nas naći vremena puno obećaje. Nije samo zahvalnost u pitanju. Trivialnost i patetika. Poza i prazne riječi. Ima tu nečega puno više.

Pa neka se i ovo pamti i pripovijeda. Borovica je na dan svetoga Preo-

braženja 1996. bila među svim glavnim gradovima - najglavniji!

OLOVO ČASTI GOSPU

Danas Olovo časti Gospu. Fra Berislav Kalčić, čuvar i upravitelj crkve Olovске, razletio se na sve strane. Ni lulu zapaliti nema vremena. Valja pozdraviti tolike goste. Sve zapisati i najaviti. Poželjeti dobrodošlicu. Ugostiti. Rat je minuo. Otvoreni putovi. Danas je njegov dan. O, kako se raduje srce redovničko punoj crkvi hodočasnika. Dugi su mjeseci samoće. No šta se tu može. Put je put, a križ je križ...

Danas Olovo časti Gospu. A hodočasnici časte svojom nazočnošću i trudom staro marijansko svetište. Šta ako kažem - poglavito Varešani? I s Daštanska društvo smjelih. Pješke. Mala četa prkosnih.

Na Crnom kamenu u crkvenom dvorištu zapaljeno je stotine svijeća. Čuje se evanđeoska riječ. Kucaju srca. Bruji i molitva.

Tisuće želja je k nebu upućeno...

U Olovu nije sjaj Međugorja. Ne teku tisuće hodočasnika niti zlatna rijeka. U Olovu su hodočasnici skromni. Teško je reći siromašni. Njihov teret je težak. Leđa navikla, noge žuljevite i žilave. Ruksaci puni briga. Te brige i taj teret bogatstva su njihov. Blago nebrojeno. Iz džepova će izvaditi koju kunu, marku ili dinar. Tek toliko da se da. Da se skromna lulica fra Berislava dimi. Oni nose svoje veliko zabrinuto srce puno nade i molitve. Oni nose u krvi sve što je ovdje stoljećima bivalo. Nose hrvatsku povijest. Njihove ruke su žele, kosile, tkale, kopale i kovalе. Lica im kao u drevnih mudraca. Godine im teško odrediti. Starci su blagi kao djeca, a djeca mudra i ozbiljna kao učitelji...

Sama crkva i ona šta se oko i uz crkvu dagađa od neprocjenjive je vrijednosti za razvitak mjesta. Surdo fabulam naras. Sve više je gluhih kojiima govorimo. Govorim o Olovu, mislim na Vareš. Da Olovo ne časti Gospu, Varešani ne bi ni znali da postoji. Ovak. Uspomene generacija su vezane za taj grad. One rane iz djetinjstva koje se ne zaboravljaju. Zato i pričam o Olovu, a mislim na vezu koja postoji između dva grada. Neka ostane kako je bilo. Bolje nego da i jedan i drugi dožive istu sudbinu. I da to bude ono što ih veže. A dosad ih je vezao neodgovarajući planinski druk, hodočasnička tradicija i pradjedovska vjera živa...

TVRTKO, dijak bosanski

Ne mogu a da se ne sjetim onih prijatelja i da se ne podsjetim na ona vremena stara. Vremena stara za kojih se iz Vareša, iz vareških sela, pješačilo u Olovo. To generaciji pješaka koji su pješačili kada se i nije moglo drukčije posvećujem ovo sjećanje. Vama koji ste bosi uz Zabrezje, a da još nije ni svanulo, na putu za Olovo molili Zdravomariju kao koračnicu, čestitam. Od tada je prošlo pedesetak godina i vi se još dobro držite. Ako vam se nije ispunio zavjet, ako niste ostvarili ni polovinu želja, niste se iskreno molili i nadali. A ako i jeste - to je sada tako malo važno. Sjetite se ipak da vam je dato puno onoga za što se niste molili i čega se u molitvi niste ni sjetili. Ako se sjećate potucanja noktima uz Zabrezje, ako se sjećate zapinjanja uz Boganoviće ili šodera Olovskom prugom od Soluna i Šljevera - dva puno jedan malo - priznajte da je bilo ljepše nego sada u luksuznom autu ili autobusu. Ako se sjećate pranja nogu na banji i oblačenja platnenih tenisica za tu zgodu namazanih cinkvajom ili školskom kredo, ako se sjećate, priznajte da je to bilo najljepše pranje u vašemu životu. Ako se sjećate šabesa u duguljastim bocama sa patent-čepom s otvaranjem na palac koji je pucalo kao šampanjac, ako se sjećate, priznajte da nikada niste ljepše popili od toga pića u Arnauta...

Kada se pred crkvom u Olovu pogase svijeće.

Olovo - svijeće na crnom kamenu

Kada hodočasnici pakupe svoje zavežljaje, sabere mrvе i otpatke.

Kada utihne molitva. Zabuje strojevi.

Što će se u Bosni Srebrnoj do sljedećeg blagdana događati?

Jedno je sigurno. Olovska crkva iznutra toliko je svijetla kao da gori ono neobično svjetlo iza oltara prigodom požara u komu nije izgorjela čudotvorna Gospina slika.

I to će svjetlo svijetliti noć i dan za sve koji ga žele vidjeti i koji vjeruju.

BOROVICO PROBUDI SE

I

Borovico sestro probudi se
već je kiša umila ti lice
već ti sunce pozlatilo bore
pašnjaci ti oči vidne
voćnjaci ti kose ruse
njive svijetle obrazi ti
na brdu ti crkva
u srcu ti nada
u duši ti pjesma
probudi se
slavni su ti stigli gosti
nema sela u kom ptica pjeva
nema sela u kom zvono kuca
ovoliku da je doživjelo čast
sve u jedan dan
da je samo to
još jedanput iz pepela
još jedanput iz prašine
ti ustati moraš

II

U fra Ive u Jukića
u njegovim zapisima
sedamdeset hiža tvojih
i majdani
njih dvadeset
još uvijek
kao jedan
povijest tvoju drevnu
povijest tvoju radnu
povijest tvoju slavnu
povijest tvoju živu
čekićima sjajnim
čekićima teškim
čekićima zlatnim
kuju

III

Još kralj Tvrtko
ko Hranića svog vojvodu Vlatka
konjicu iz Vukanovića

iz malene župe hrabre
u pohode tebi šalje
Borovico probudi se
Preobraženje je danas sveto
i tvomu je hora

IV

I Bobovac mudrac stari
otvorio knjigu
nije spala na dva slova
nije stala na dva stola
mudro slovo zbori
Radakova stijena stoji
ko u grlu kost

V

Prede preslica zuji vreteno
drnda stan čunak u nita
nita u brda
košulja bijela čudija tvrda
puno ih selo
i svijet
noga da poskoči srce da iskoči

VI

Manjega sela a više časnih sestara
manjega sela a više svećenika
manjega sela a više muke
manjega sela a veće rane
manjega sela a više pjesme i veselja
manjega sela a više ljubavi
ni najstariji putopisac ne zapisa

VII

Borovico probudi se
danas će jaganjac jedan
pastirom postati
zora na Zorkovici
Blaženko u habitu
srce na čelu

VIII

Borovico bora na licu
plakalica li je
smijalica li je

TVRTKO, dijak bosanski

radosnica li je
mudrosnica li je
nadalica li je
prkosnica li je
praštalica li je
voljelica li je
samo
duboka duboka
ko more nam sinje
ko nebo nam plavo
jest
Probudi se iz ružnoga sna

IX

Na potoku češma
na Češmi potok
na Osretku
na Pološcu
u Njivama borovičkim
u Ponikvi semizovoj
ljubavi je dan

X

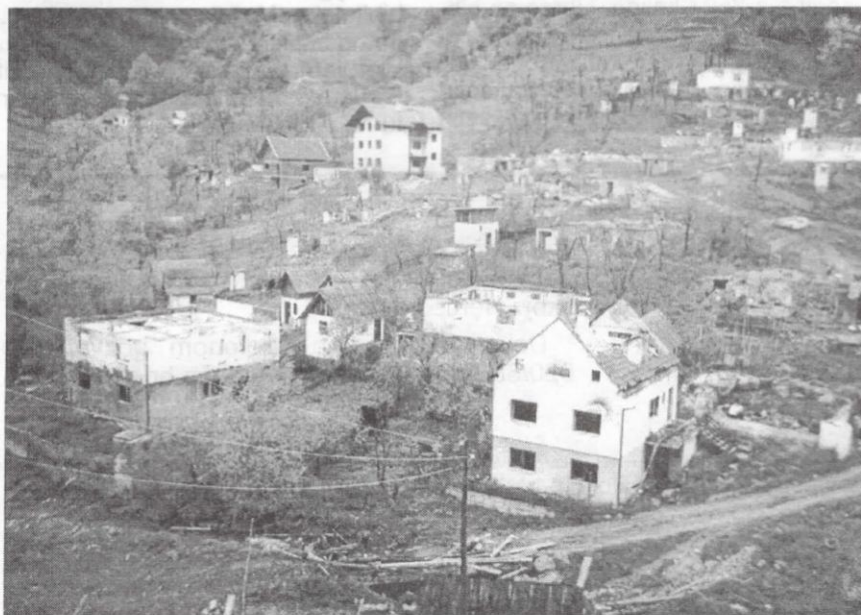
Borovico došli su ti
Pogarani Vijačani Diknjičani
Potočani i Očevci
Pržićani Višnjičani
Zarudani
iz Tribije
i iz Dubošćice
Vijake i Jelašaka
Sjenokosa Strice
Javorika
sa Ponikve i Osoja
Ivančeva
i Vareša oba
Preobraženja
Kucnuo je čas

XI

Ne moćnik mučenik samo
opet o grudi nevrijeme
ko val o stijenu razbija se
kako onda tako i sada
ljubav neka izvor neki
snaga neka plahovita

Ne posjednik motritelj samo
opet o čelo
nesreća svaka u prah pretvara se
kako onda tako i sada
svjetlost nebeska
mrak pobija

Ne vječnik prolaznik samo
opet habitus
kako onda tako i sad
utvara prolaznosti puca
nada nenadna
sreća nesretna
sunce sunčano
i ljudi dobri mnogoljudni
slušaju slovo
u Dolini Živih

Borovico, probudi se

**Bilješke
o zavičaju (12)**Piše: **Željko IVANKOVIĆ**

VAREŠKE KNJIŽNICE

Knjižnica je pamćenje jednog naroda. Valjda je zato i trebalo da hrvatski narod tek na pragu 21. stoljeća dobije svoju nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu po mjeri kakvu zaslužuje. Valjda je zato i sarajevska Vijećnica jedna od prvih zgrada koje su u ovome ratu protiv BiH do temelja uništene. Nažalost, knjige i knjižnice nisu bolje prolazile ni drugdje: ne samo samostanske na Plehanu, u Mostaru, u Nedžarićima koje su uništili srpski agresori, nego i druge gdje agresor nije ni blizu bio. Uništio ih je barbarski duh vlastitog naroda. Tešanjka i vareška mi prve padaju na pamet, a da o samostanskoj u Gučkoj Gori i ne govorimo. Naime, njih su na ovaj ili onaj način uništili ili upropastili oni koji se kunu u BiH, pa se čak zovu vojskom te zemlje.

Tragovi vareških biblioteka, u ozbiljnom smislu te riječi datiraju od početka ovoga stoljeća kad historiografija bilježi i čitaonice, jednako tako, hrvatsku, srpsku, kao i "socijalističku čitaonicu". Spominje se čitaonica srpskog društva "Prosvjeta" osnovana 1905. godine, ali nema uspjeha jer čitatelji idu u "socijalističku čitaonicu". Teškoće nacionalnog organiziranja u vrijeme Austro-Ugarske često su prevladavane osnivanjem pjevačkih društava, pa tako i onog hrvatskog "Zvijezda" u Varešu u okviru kojeg je djelovala i čitaonica, dakle i knjižnica. Bilo ih je tada, hrvatskih, ukupno 41 u BiH. Vareška je spadala među one koje

su se isticale po broju listova i knjiga uz banjalučku, derventsku, tuzlansku, bugojansku, gradačačku, stolačku, žepačku... I tako je to trajalo, poslije organizirano u okviru "Napretka" koji je uz središnju knjižnicu u Sarajevu 1941. imao i filijalne u Banjoj Luci, Bakru, Doboju, Drnišu, Ljubljani, Mostaru, Novoj Gradišci, Tuzli, Varešu i Zagrebu. Kad su 1949. godine komunističke vlasti ukinule HKD "Napredak" dio je bibliotečkog fonda "Napretkovih" biblioteka prenesen u Narodnu biblioteku NR BiH, a dio u Narodnu biblioteku "Silvije Strahimir Kranjčević". Onda se počinju izgrađivati, u novom sustavu, općinske, školske i biblioteke u radnim organizacijama. Tako je BiH 1974. godinu dočekala s 2357 knjižnica i fondom od preko devet i pol milijuna knjiga. Podatke pred rat nemamo, ali su morali dobar nadmašivati deset milijuna knjiga. Što je sad od toga ostalo...?

Narodna biblioteka u Varešu osnovana je 1948. godine, ali se njezino organizirano djelovanje može pratiti tek od 1957. godine kad je imala 3680 knjiga na 20265 stanovnika. Bila je smještena u maloj prostoriji Kulturno-umjetničkog društva "Jedinstvo". Prvo područno odjeljenje osnovano je u Vareš Majdanu 1959. godine s 2507 knjiga. Ubrzo se biblioteka mreža razvija po poduzećima, aktivni su i knjigonošci koji knjige nose i u najudaljenija sela. Broj knjiga ubrzano raste šezdesetih

godina da bi 1968. biblioteka imala 20769 knjiga na 22122 stanovnika, 1379 čitatelja i 25659 pročitanih knjiga.

Ne treba govoriti kako su rasle i školske biblioteke, te kako se, osbito pred rat, biblioteka osmišljeno popunjavala i obogaćivala zahvaljujući stručnom kadru. Tomu smo i sami svjedoci, da ne kažemo i nešto više od toga. Posebno je vrijedno istaći utemeljenu zavičajnu zbirku koja je bila zakonska obveza. Bilo je tu vrijednih dijela za istraživanje ukupne zavičajne tradicije: historiografski, književno, kulturološki značajne literature. A onda je došao rat. A u ratu su, osim što su sumnjive, knjige i najbezvrijednija roba. I ne mora je uništiti samo neprijatelj, nego i "hrabri branitelj". Našao se tu i poneki obrazovan, mlad i nadobudan čovjek koji se iznenadio otkud u Varešu takve knjige i napisao o tome ponešto. On, mlad i neuk, ne zna da Vareš nije bio takva zabit, kulturološka zabit, dok on u nj nije došao.

I opet će se iznova praviti knjižnice. Sad jednu utemeljuje, zajedno s galerijom, vareški župnik fra Mato Topić. A tko bi drugi ako ne opet i opet fratri? Uz ovaj tekst za Bobovac, priložit ću toj knjižnici nešto knjiga iz vlastite, također bogate biblioteke. Možda opet u Varešu budemo imali nešto vrijedno spomena. Vjerujem da će se i drugi pridružiti. Bar možemo biti čuđenje onima koji tu ne pripadaju.

PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE**KYRIOS
METKOVIĆ**

Nudimo najpovoljnije uvjete sahrane i prijevoza pokojnika u inozemstvu, Republici Hrvatskoj i Herceg-Bosni.

Dovoljno je samo telefonom pozvati broj 020/682-183, sve ostalo je naša briga.

Posebna pogodnost za izbjeglice smještene u Republici Hrvatskoj.

Nudimo širok izbor pogrebne opreme.

**S VAMA SMO U NAJTEŽIM ŽIVOTNIM TRENUCIMA.
PRIVATNO POGREBNO PODUZEĆE "KYRIOS" METKOVIĆ.**

EKSKLUZIVNO

Piše:

Dubravko LOVRENOVIĆ

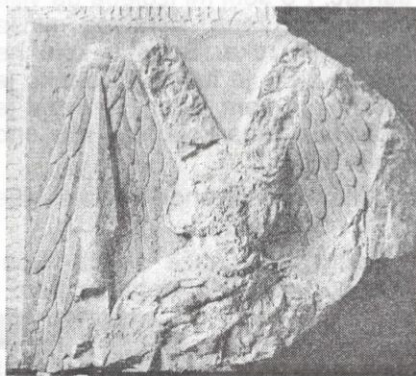
BOBOVAC I
KRALJEVA SUTJESKA (1)

Raznovrsni arheološki materijal sa Bobovca i iz Kraljeve Sutjeske, najrečitije, uvjerljivije od svih arhivskih dokumenata, svrstava ove bosanske arhitektonske bisere među primjere specifične srednjovjekovne urbane aglomeracije karakteristične za veći dio tadašnje kontinentalne Europe.

Smješten u planinskom, rijetko naseljenom i teško prohodnom kraju, s primarno obrambeno- strategijskim značajem, Bobovac je, poput nekih švicarskih gradova, "dodirujući" nebo, pružao efikasnu zaštitu bosanskim vladarima od Stjepana II Kotromanića i Tvrtka I do Stjepana Tomaša. Građen, kao i toliki gradovi diljem Europe, u nekoliko faza, duže od jednog stoljeća, (početak XIV - prve decenije XV stoljeća), Bobovac sa 1100 m svojih bedema debljine 100-110 cm, sa zidinama čija debljina doseže i do 150 cm, bansko-kraljevskim dvorom i četiri palače od kojih su tri bile u sastavu dvora, gradskim kapijama, crkvenim objektima, podgrađem, kapitelima, nalazima fresko-slikarstva i raznovrsnog zanatstva, sa svojih impozantnih jedanaest kula u čijoj su arhitekturi zastupljeni svi tipovi koji se javljaju u srednjovjekovnoj Bosni (u izgradnji najstarije kule kvadratne osnove 8x8 m korištena je istočna polovina antičkoga zida), skladištem za oružje i municiju, dubokim jarcima (šančevima), dekorativnom prozorskom plastikom, tri cisterne, spremištem za žito, zanatskim radionicama, crkvenim zvonima, kraljevskim mauzolejom koji ističe sakralno-kulturni karakter cijeloga ansambla, zračnim uklapanjem u oblik kasnoantičke utvrde... nestvarno, poput feniksa, kao "veličanstveni i zlosretni ruševni sklop", izranja iz dubinskih naslaga zemlje kamo ga je stjerala rušilačka stihija, nijemo ali uvjerljivo svjedočeći o svojoj eminentnoj europskoj situiranosti i kvaliteti života koji se odvija unutar njegovih snažnih bedema.

Naglašena potreba za stilizacijom i ukrašavanjem životnoga ambijenta, prisutna u gradskoj gotičkoj arhitekturi cijeloga europskoga prostora, osobito je došla do izražaja u bobovačkoj dekorativnoj prozorskoj plastici u obliku bifore i trifore koja je

resila monumentalne prozore tzv. Gornje palače. U njoj se raspoznaju "dijelovi tranzene i gotičkoga luka, te reljefni ornament u vidu stilizirane bosanske krune, ispod koje bogata vrpca formira gotičko slovo R." Nalazi iz grobne kapele - mauzoleja, u kojoj su po svojoj prilici pokopani kraljevi Stjepan Ostoja, Tvrtko II i Stjepan Tomaš kao i žena Tvrtka II Doroteja Gorjanska, osobito tri nadgrobne ploče, zaslužuju pose-

Dio natprozornika s Gornje palače

bnu pažnju. "Izrađene u crvenom mramoru koji je donesen iz Panonije (Šikloš, Ostrogon ili Erdelj?), one su jedinstvene pojave u Bosni i Hercegovini. U normalnom položaju one su ležale na posebno građenim-kompozitnim sarkofazima čija se visina, kretala oko 90 cm. Na sve tri su bili, izrađeni u visokom reljefu, likovi pokojnika sa svim insignijama kraljevske vlasti i položaja. Rubovima ploča tekao je natpis." Na njima se prepoznaje fizionomija jednoga lica, ekstremiteti, pokojnikovo odijelo (oklop) djelomično kombinirano sa pancirom, tu je i oružje: "ukrašene korice jednog mača, dijelovi krsnice dvaju drugih mačeva, te pojs za nošenje mača, jedno koplje; dva štita sa grbovima", žezlo, specifični simbol kraljevske vlasti, heraldički simboli (kraljevske krune sa inicijalima T i ST - Tvrtko II i Stjepan Tomaš. Zmajevi, rašireni usta sa plamenim jezikom, šapa, dio glave sa uhom, dio kosmatog trupa - raspoznaju se na nosačima štitova... Tu su, među nosačima simbola, i anđeli (na jednom fragmentu gotovo čitava figura) za koje se naslućuje da pridržavaju krunu i kraljevski plašt. Od natpisa, ostali su samo fragmenti: NE

MEMORIE MAGNI OLIM DNI ET... USSORE ET SALIS... DNI.

"Osnovna ikonografska kompozicija, kako izgleda, bila je kod svih triju ploča ista: pokojnik u oklopu, sa mačem uz lijevi bok i kopljem koje leži slobodno sa desne strane; u lijevoj ruci je žezlo, a u desnoj-vjerovatno - drži jabuku; u gornjim kutovima su anđeli koji pridržavaju kraljevski plašt i krunu, a u donjem - heraldički štitovi koje pridržava zmaj. Neke indicije ukazuju da je, bar na jednoj ploči, pod pokojnikovim nogama bio predstavljen ležeći zmaj ili lav". Stilizacije zmajskih čeljusti sa jedne grobne ploče toliko podsjeća na zmaja iz groba komornika ugarskog kralja Sigismunda Luksemburškog Janoša Stibora, da po svojoj prilici predstavlja isti simbol. Zmaj u Stiborovu grobu personificira visoki Orden zmajeva reda kojega je ustanovio i dodjeljivao kralj Sigismund, između ostalih i hercegu Hrvoju Vukčiću Hrvatiniću i srpskom despotu Stefanu Lazareviću. Nadgrobna ploča na Bobovcu svjedoči da je i bosanski kralj Stjepan Ostoja bio nosilac ovoga ordena.

Ulomak nadgrobne ploče kralja Tvrtka II

Po svojim osnovnim karakteristikama - pismu, jeziku, ikonografskoj kompoziciji, realističkom oblikovanju detalja, senzualnošću i manirizmom u prikazivanju lica (usta) - bobovačke ploče se okvirno svrstavaju u kasnogotičku umjetnost srednje Europe.

(nastavlja se)

OGLEDALO

TVRTKO, dijak bosanski

U Zdenkovoj sobi nema slika, samo ogledalo. Ne volim slike - kaže on - slike su dosadne, uvijek iste. Ogledalo je nešto drugo. U ogledalu je uvijek druga slika. Ogledalo je jezero. Ogledalo je oko.

Ovdje sam dolazio s Irenom. Danas je drugi dan. U jučerašnji nam je bila obljetnica. Prije tri godine smo se rastali. Irena je došla jučer. Ja namjerno nisam došao. Danas mi nije žao ali tražim njezin lik u ogledalu.

Zdenko je lud, a ogledalo dosadno, u ogledalu je samo moje tupo sredovječno lice i ništa više. Irena se voljela dugo češljati pred ovim ogledalom. Nosila je kratku kosu i bila joj je uvijek ista, češljala se ili ne češljala. Unatoč tomu ona se uporno češljala i ja sam se uporno čudio poradi čega to radi. Mi se jedni drugima čudimo. Mi smo čudaci. Nikad joj nije bilo hladno, a uvijek je bila prehladna. Meni je uvijek hladno, a nikada nisam prehladen. Došla mi je kad je htjela i otišla kad je htjela. Tako je bilo. To sam očekivao i ništa me nije iznenadilo.

Još je lijepa i usamljena - kaže Zdenko - došla je zbog tebe, a ti nisi došao, ja nisam takav, ja bih sigurno došao.

Nitko nije takav nego ovakav. Zdenko to ne razumije.

Stvari su mi sve poznate. Zdenko ne mijenja namještaj. Više ne skuplja usne harmonike. Mislim da neće svirati one pjesme.

Kako ti je žena? - pita. Dobro! - kažem. Ne volim kad me netko pita- kako ti je žena. Ne znam zašto ali me živcira. To i nije moja stvar. Dobro- kažem - a što to znači "dobro". Ništa ne znači.

Zdenko ne voli tapete. On nije moderan. Soba je starinski molovana i zastrta babinim ponjavama. Ovdje mi se vraća djetinjstvo. Volim ovu sobu. Zdenko sipa rakiju. Rakija je domaća. Čaše iste. U sobu dolaze samo mirni ljudi i nitko ne razbija čaše.

U kredencu kakvih više nema još stoji ona Irenina lutka, poklon za Zdenkov rođendan. Koji je to samo onda bio štos. To je jedini ukras u sobi.

Zdenko ne voli ukrase. Mora da je volio Irenu ali se toga prije nisam sjetio.

Irena nije nikoga voljela. U tomu je sva njena tragedija. Ona nije mogla voljeti. Takvi su ljudi. Netko nešto ne može, netko može. Lutka je već stara i djeluje jadno.

Svi smo ovako lijepi poslije pet godina. Malo se zagledamo, pa ne izgleda. Zdenko je samac. Vječiti. Možda uklet, možda sretan, ali samac. Po sobi mi izgleda da više ne dovodi žene. Njihovog mirisa nema. Ni ruke. Soba u koju ne dolaze žene je tužna. I Zdenko je tužan, i ja sam tužan. A ovdje je jučer bila žena koja više nije ono što je bila.

Nitko više nije ono što je bio i više ništa neće biti.

Zdenku će inače srušiti kuću. Sve su procijenili, dobit će pare i

novi stan. Komisija je bahata, misli da je Zdenko sretan. Zdenko voli ovu kuću. I ja volim Zdenkovu kuću, svi volimo kuću prije nego što nam je sruše. Ovdje mi je bilo lijepo s Irenom. Ovdje je i Zdenku bilo lijepo s nekom Irenom. Komisija nije samo bahata. Komisija je blesava i bešćutna. Komisija to nije uračunala. Komisije najvažnije ne uračunaju. Komisije treba ukinuti.

Zdenko mora kupiti novi namještaj. Stari ne bi odgovarao u novom stanu. U novom stanu će izgledati jadno. U novome stanu će i Zdenko izgledati jadno. Bit će znatno stariji.

Već je izvadio usnu harmoniku. Nije red, a tako bih rado pobjegao ispred tuge koja će sada provaliti.

Sve je tamno. I ogledalo.

Varešarije

MJESEČINA

Baš sam se namučio, al džaba. Oči me zaboliše od naprezanja. I opet nisam mogo prebrojat one silne mjesece oko Stavnje. Vareš ih je prepun. Ima ih raznih veličina. Oni veći žmirkaju odozgo, a mali vam za tren oka projure ispred nosa. Već pogađate da nije riječ ni o rujnu, niti o studenom ili veljači. Pa naravno, radi se o nebeskim tijelima. O onim satelitima koji se non-stop obrću oko drugog, puno većeg i blještavijeg svijeta. Samo, ovi su vam vareški mjeseći skroz neobični. Dibidus su tanki i mladi. Nimalo ne sjaje. Jadna je njihova mjesečina. Kad bi se barem odnekud pojavio kakav čestit uštap. A o suncu da i ne govorim.

I zato mi, brate, žao Vareša. Umjesto da svijetli ko Las Vegas, on tone u mrak. Najčudnije je baš to što je sa svakim novim mjesecom tama sve gušća. Stvarno - naopako. A i inače je posljednjih godina u Varešu sve naopačke. Da bi zlo bilo još gore, izgleda da raste i broj onih koje mjesec fascinira. Takvi su u narodu od pamtivijeka poznati kao mjesečari. Čujem da ovih dana mjesečari ko omađijani izlaze na ulice. U baksuz doba. I da se zahvaljujući njima povećava broj novih mjeseći. Pogotovo onih većih. Pa se mjeseći i mjesečari vrte u začaranom krugu. A za to je vrijeme u Varešu pomrčina sve nepodnošljivija.

Naučili smo da se protiv mraka treba boriti. Ispada da bi odmah valjalo smanjit broj mjeseći. Pa će automatski biti manje mjesečara. Takvu bi terapiju trebalo primjenjivat sve dok mjeseći i mjesečara ne bude taman onoliko koliko Vareš ko Vareš sljeduje. Ni manje, ali ni više!

J. Dečić

SMIJEH JE ZDRAV!

Uz jedan zid u sjenci dvoje su mladih čvrsto pri-
ljubljeni.

- Na što misliš, draga, ovako pripijena uz mene?
- Na gužvu u autobusu - odgovori ona iskreno.

Suprug je izašao iz bolesničke sobe u kojoj leži
njegova supruga i upitno pogledao liječnika.

- Izgled vaše supruge nikako mi se ne dopada -
zamišljeno će liječnik.
- Meni se on već odavno ne dopada! - uzvratila
suprug.

Dva su se vojnika nalazila na položaju i više
drijemali nego li se bavili motrenjem. Najed-
nom, tko zna otkud, pojavio se helikopter.

Nekako su uspjeli ispaliti nekoliko hitaca.

Nedugo zatim, sav zajapuren, stiže zapovjed-
nik.

- Bio vam je na puškometu, jeste li učinili
štogod? - upita ih.
- Tko će znati, pucali smo - glasilo je odgovor.
- Eh, da ste barem pogodili pilota.

Iskusniji čovjek savjetuje mlađeg prijatelja:

- Nikada nemoj reći ženi da je nisi dostojan. To
ostavi za kasnije, kao iznenađenje.

- Tako bih rado popio čašu viskija - obrati se muž ženi.
- Zar mi nisi rekao da ti je liječnik zabranio konzumi-
ramje alkohola?
- Da, ali, on je umro prošloga tjedna!

Dva novopečena lovca spazili su u pustinji tragove
lava.

- Prati ove tragove - reče prvi - da vidimo kud je
otišao.

A što ćeš ti?

- Ja ću u suprotnom smjeru, da vidimo otkud je
došao.

U jednom kutu zemunice mirno je sjedio
iskusni bojovnik i pušio cigaretu, a drugi, mlad
i bojažljiv, nervozno je virio kroz mali otvor. Prvi
put je došao na bojište. Bijaše pakleno, pose-
bice u predvečerje, kad se čitav okoliš tresao od
detonacija.

No, nakon jednog ispaljenja, granata nikako
da eksplodira.

- Slagala je reče onaj iskusniji.

Trenutak poslije začu se snažan tresak, te se
mladić našao na zemlji.

Ako je netko ovdje slagao, onda si to ti! - reče
on ustajući.

Za doručkom, majka se obraća kćerki:

- Dijete drago, nimalo mi se ne sviđa kako te je onaj
mladić sinoć ljubio pred ulazom.
- Ni meni se ne sviđa, mama, ali što da radim? Tako
je neiskusn...

Udovica se obraća prijateljici:

- Biti udovica ima samo jednu dobru stranu - to je
što uvijek znaš gdje ti se suprug nalazi.

Prometnik zaustavlja vozača koji je u nedozvolje-
nom trenutku prošao kroz raskrižje:

- Imate li vozačku dozvolu?
- Nemam, zašto?

Bilo je oko dvadeset dva sata kad je u caffe
"96" nesigurnim korakom ušao jedan gospodin.
U lokalu nikoga, samo je konobar, mjereći ga
pogledom, spretno brisao čaše.

- Nemate li dojam da je radno vrijeme
završeno - upozori ga.

Ovaj se nasloni na šank i reče:

- Ako može jedan konjak, molim.
- Žao mi je gospodine...
- Pa, ako je tako, dajte mi onda dvije rum-
pločice

"BOSNO MOJA ... LIJEPA, GIZDAVA"

Stari je vic da po svijstu ima najviše razbacanih Bosanaca zato što se, kada odu iz Bosne, više ne znaju vratiti kući. Ako je taj vic nekada vrijedio, danas više ne važi. Bosanci se znaju vratiti u Bosnu jer imaju jasno označen put kojim trebaju ići natrag, svojoj kući. Tako, ako od juga želiš u Bosnu potrebno je pratiti znakove na cesti: od Mostara do vrha Bosne, nešto na zapad i još manje na istok, svugdje po cesti jasno ispisani novokomponirani prometni znakovi - S D A. Bijela je boja tako svježa da ni u bogatijim zemljama bijele pruge na cesti nisu snažne kao ove. Ako stranac prvi put prolazi Bosnom i još ako je vozač mogao bi se zbuniti nad ovim prometnim znakom kojega u svojim testovima za polaganje vozačkog ispita nikada nije mogao vidjeti.

Nije to jedino što došljaka može zbuniti dok se vozi Bosnom, jer je sada čitava Bosna "lijepa, gizdava", sva našarana imenima, natpisima i parolama. Sve to dobrano zbunjuje stranca, pa ne zna ni kamo vozi, ni gdje je ta Bosna, ni zašto je došao u tu Bosnu.

Kad voziš dalje, naiđeš na prometni znak upozorenja na kojem je napisano S D A. Ispod toga natpisa jedva uočljiva slika životinje što bi trebalo značiti "divljač na putu". E, sad se putnik nađe u dvojbi što je za njega upozorenje: divljač na cesti ili stranka, ili oboje spomenuto imaju nečega zajedničkog?

Vozeći se tako dođeš do prostora koji kontrolira druga policija i druga vlast, opet susretnješ šare i znakove, ali sada drugačijih boja i izgleda. Tako je na jednom znaku velikim slovima ispisano H D Z, a ispod toga natpisa je jedva vidljiv znak za jednosmjernu cestu. Je li to možda znači da je svatko tko glasuje za ovu stranku već ušao u jednosmjernu cestu i da će platiti kaznu? Ne znam hoće li to biti nakon pola kilometra ili deset kilometara. Ali će sigurno skupo platiti skretanje u jednosmjernu.

Osim toga, ako budeš čitao samo ona slova na površini, a ne budeš gledao znakove ispod slova, možda odeš toliko daleko u jednosmjernu i čor-sokak da se ne mogneš vratiti.

A onda se voziš dalje, pa uđeš u gradić sa spomenikom jedne od revolucija. Odmah primijetiš da su taj spomenik najčešće posjećivali golubovi. I baš tu, kraj "golubovih naljepnica", jedan veliki nalijepljeni plakat na kojem piše "ZA". Dok voziš automobil, ne stigneš pročitati sitnija

slova, nego samo ono "ZA", pa ne znaš jesi li "ZA" ovaj partizanski spomenik, "ZA" "golubove naljepnice" na njemu ili "ZA" nešto treće?

Voziš dalje i onda dođeš na raskrižje gdje se kod skretanja koristilo ogledalo i kada pogledaš u znak gdje je nekada bilo ogledalo uočiš nalijepljen šareni plakat na kojemu velikim slovima piše "OD KULINA BANA DO NAŠIJEH DANA". A iznad toga karta Bosne i Hercegovine. Onda se pitaš je li to i Kulin ban organizirao izbore pa ta ista stranka na njima pobijedila ili je i Kulin ban u predizbornoj promidžbi? Ili se netko ismijava s Kulinom banom?

A onda vidiš plakat na kojemu piše samo "ZDRUŽENI" i ispod njega drugi manji plakat na kojemu piše: "AKO NE BUDETE ZDRUŽENI, BIT ĆETE ...!". Zdrruženi, ali na jedan drukčiji način.

Zanimljivo je da svaka stranka sebi može prikazati etiketu "JEDNA JEDINA", "JEDINSTVENA, CJELOVITA, NEDJELJIVA BiH", ali nijedna ne kaže što to za nju znači. Za većinu stranaka znači "JEDNA JEDINA, ETNIČKI OČIŠĆENA, HUMANO RASELJENA BOSNA I HERCEGOVINA".

I tako se usput svašta može napisati i sve to pročitati, a da ti je sve manje jasno što si više pročitao.

Ako hoćeš vidjeti kako nastaju ovi "znakovi pored puta" onda dođeš u Sarajevo pa gledaš: čovjek stoji na pločniku s velikom kantom ljepila i kamarom plakata. Gledaš kako on uzme velikog Vladimira Srebrowa pa ga zagnjuri u tu kantu i onda objesi na betonski stup. Ideš dalje pa vidiš kako drugi čovjek u drugu kantu umače Božu Rajića pa ga vješa na zid. Onda malo bolje umoci Krešu pa i njega objesi. Kada odeš do Bašćarske, pojedješ čevape i vraćajući se istom cestom dođeš do onoga čove što je lijepio Srebrowa, vidiš da on i dalje lijepi. Isti čovjek, ista kanta s nešto više ljepila,

a plakati veći i drukčiji. Sada on uzme Aliju, dobro ga zagnjuri i objesi na isti stup gdje je prije nekoliko sati vješao Vladimira. Ispod toga objesi još jednog, nešto drukčijeg Aliju na kojemu velikim slovima piše "JA IZDATI NE ZNAM".

Posebno je zanimljivo čitati kako svi pišu da su za mir. Kada ih sve malo bolje upoznaš, kada se malo prisjetiš što je tko radio, kada ti padne na pamet što je koji govorio prije četiri, tri ili dvije godine, onda ti nije jasno tko je poveo rat ako su svi oni doista za mir. Pa onda počnu govoriti o prosperitetu Bosne i Hercegovine u kojoj će baš oni - političari s plakata učiniti ovu porušenu i opljačkanu Bosnu takvom da u njoj teku med i mlijeko. Hoće, ali med i mlijeko iz humanitarne pomoći, dok nam svijet bude davao.

Ako se dogodi da se koji Bosanac vrati u svoju Bosnu, možda je ne prepozna i opet ode iz nje. A kako bi netko prepoznao neki grad koji je prije pet godina bio čitav, s poznatim ljudima, svečan kada se okiti i prepoznatljiv kao gradić u Bosni, a sada dođeš pred izbore i vidiš živ grad, ali drukčije pučanstvo, jedni veoma bogati, a drugi posve opljačkani, grad sav obojen u boje kao da je u Hrvatskoj.

Ili dođeš u drugi gradić srednje Bosne koji je dijelom porušen, dva-tri puta opljačkan, bez izloga, bez većine domaćih ljudi, prljav, zaboravljen i prepun zelenih zastava i zastavica, pa pomisliš da si promašio Bosnu i došao negdje u Čečeniju ili u Libiju.

A narod! Narod uvijek zagalami prekasno. Narodu staviš ozvučenje i glasno se nadvikuješ, a on ti plješće, pa i onda ako si ga već jednom ili više puta prevario. Djeca mašu malim zelenim zastavicama i stvaraju razbijačko raspoloženje prema svemu onome što nije u stilu ovih barjačica, a kada od mahanja zastavama ogladne pa ih zaboli stomak, onda će tražiti humanitarce da ih nahrane ili će se "snaći" po "domaćem receptu". Narod k'o narod, ako ga pogodiš u žicu lijepom pričom možeš mu lagati koliko hoćeš, on ti vjeruje. Ako mu k tome još nešto staviš u ruku ili u džep samo dok prođu izbori, on ide za tobom k'o ovce za onim tko im nudi sijeno, bez obzira koliko će ih zato pomusti.

I kada sve ovo sagledaš i još dublje razmisliš, dođe ti da zapjevaš: "Bosno moja, divna bila, lijepa, gizdava..."!

M. Topić

GOVORIMO HRVATSKI (5)

O TUĐICAMA - DRUGI PUT

Budući da u nekim slučajevima tuđice ne možemo izbjeći, valja ih dobro naučiti: kako se pišu, kako se izgovaraju i ono najbitnije, što točno znače. Inače ispadamo smiješni, kao što su smiješni oni koji pišu biffet ili bifet umjesto buffet, ekspresso ili expreso umjesto espresso itd.

Naša profesorica latinskog jezika, a vjerujem da je predavala i jednom dijelu čitatelja, Katarina Štambak, koja se trudila da u naše mozgove utuži ablativ, singular, indikativ, konjunktiv, elativ, formant itd, uvijek nas je nasmijavala jednom sintagmom i uporno objašnjavala zašto je nepravilno tako reći, a ona glasi: **memorija pamćenja**. Tada mi je to bilo smiješno i nisam puno razmišljala o tome (valjda sam imala "pametnijih" stvari), ali sad, kad sam shvatila da takve sintagme nisu usamljene pojave, a ni šale, postalo mi je tužno. Zacijelo će i vama tako izgledati sljedeće rečenice:

"Njegovo se djelo ističe **izvornom originalnošću**". "Upravo u ovom

obliku stvaralaštvo postaje **konstituentna sastavnica** ustrojstva".

"To će koštati **cirka oko** tri tisuće kuna".

Što reći o ovome? Počet ću od profesoričine šale. Memorija je riječ latinskog podrijetla koja u nominativu jednine glasi isto i u latinskom jeziku, ali se piše bez j i znači pamćenje, sjećanje. Upotrijebiti je uz našu riječ pamćenje, odraz je velikog neznanja. Sintagma **izvorna originalnost** također je znak neznanja, ali i liječnosti da se posegne za Rječnikom stranih riječi. Origo na latinskom znači začetak, podrijetlo, postanak pa je originalno - početno, izvorno, prvotno, prvobitno, nepatvoreno. Dakle, u prvom slučaju dobili smo pamćenje pamćenja, a u drugom izvornu izvornost. Sličan je promašaj i **konstituentna sastavnica**. Budući da konstituere znači sastaviti, a constituens onaj koji sastavlja, onda je ovdje riječ o sastavnoj (ili sastavljajućoj) sastavnici. Žalosno je kad i stručnjake moramo slušati kako kažu **cirka oko**. Latinski prijedlog circa znači isto što i naš oko, te je ponavljanje nepotrebno, ali ovo cirka, vjerojatno,

u svijesti govornika nije dovoljno jasno pa ga mora poduprijeti jasnijom domaćom riječi. To može biti i odraz brzopletosti ili stilske rasipnosti, ali ozbiljan će slušatelj osjetiti pogrešku i doživjeti je kao manu.

Tvorci ovakvih bisera otkrivaju svoju poluučenost u području stranih jezika, lijenost da uzmu rječnik i nauče ono što su propustili, ali i taštinu te nam na osobit način pokazuju tko su i što su.

I zato, draga profesorice Rinka, hvala Vam što ste nas na vrijeme upozoravali na ovakve pogreške i što ste nas tjerali da razmišljamo o riječima, jer ste znali: Qualis vir, talis oratio. Nadam se da je ovaj članak barem mali doprinos Vašem trudu.

Literatura:

1. Stjepko Težak, **Hrvatski naš svagda(š)nji**, Školske novine, Zagreb, 1991.
2. Bratoljub Klaić, **Rječnik stranih riječi**, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1990.
3. D. Salopek, Z. Šešelji, D. Škiljan, **Orbis Romanus I**, Školska knjiga, Zagreb, 1991.

NIJE - NEG O (O TUĐICAMA-DRUGI PUT)

Ne ovako:

1. Kad zauzme grad, on će **pobjednički trijumfirati**.
2. Iz riznice zadarskog samostana ukradeno je desetak predmeta koji su **jedinstveni unikati**.
3. **Aktivno je sudjelovao** u radu naše komisije.
4. Riječi valja pretvoriti u **konkretno djelo**.
5. Višestranačje je **realna stvarnost** u Hrvatskoj.
6. **Kvantitativne mogućnosti količine** lova slabe su.
7. Pokraj mene prošla je **životinjska menažerija**.
8. Za **realizaciju i provođenje** u život tog programa potrebno je puno vremena.
9. Danas sam čuo jedan **besmislen nonsens**.
10. Kupio sam **stari antikvitet**.

Nego ovako:

Kad zauzme grad, on će trijumfirati.
Kad zauzme grad, on će ući kao pobjednik.
Iz riznice zadarskog samostana ukradeno je desetak predmeta koji su unikati.
.....desetak jedinstvenih predmeta.
Sudjelovao je u radu naše komisije.
Bio je aktivan u radu naše komisije.
Riječi valja pretvoriti u djelo.
Riječi valja pretvoriti u konkretno.
Višestranačje je realnost u Hrvatskoj.
Višestranačje je stvarnost u Hrvatskoj.
Kvantitativne su mogućnosti lova slabe.
Količinske su mogućnosti lova slabe.
Pokraj mene prošle su životinje.
Pokraj mene prošla je menažerija.
Za realizaciju tog programa potrebno je puno vremena.
Za ostvarenje tog programa.....
Danas sam čuo jednu besmislicu.
Danas sam čuo jedan nonsens.
Kupio sam starinu.
Kupio sam antikvitet.

Literatura:

I. Radovan Vidović, **Jezični savjeti**, Logos, Split, 1983.

J. Jurić, prof.

BOBOVAC

KRIŽALJKA

Autor: Č. JELIĆ

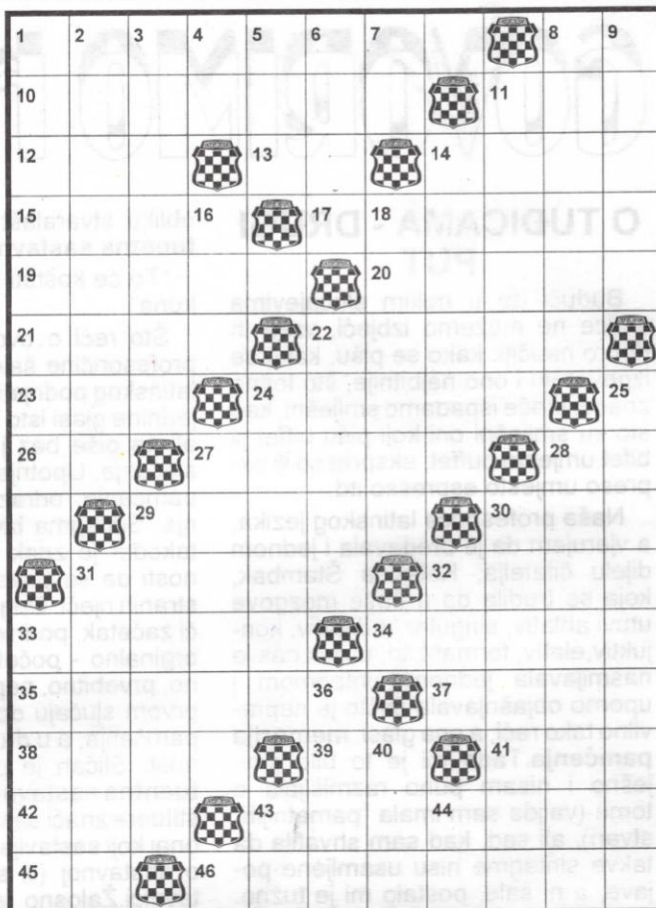
VODORAVNO

1. Popularna splitska pjevačica, Doris
8. Suglasnici u soli
10. Automatska puška, stroj-nica
11. Prevlaka na Malakki
12. Ruska juha od kiselog kupusa
13. Inicijali slikara Murtića
14. Žlijeb, urezotina
15. Tetak odmila
17. Hrvatsko selo kod Vareša pod nadzorom HVO-a
19. Žestok nalet
20. Ime književnika Leskovara
21. Ime dance pjevačice Badrić
22. Oštro, prodorno, odlučno
23. Snovi, sanje
24. Zemljište s kojeg je snijeg okopnio (množ.)
26. Dulji oblik prijedloga
27. Ime skladatelja Morosina
28. Put bez sredine
29. Srednjovjekovni bosanski ban
30. Pjevački zbor
31. Sedmi mjesec u godini
32. Nabor na licu
33. Radno glagolsko stanje
34. Salihin imenjak
35. Tročlani izraz u matem.

37. Ime košarkaša Kukoča
38. Prijevremeno, preurnjeno
41. Omiljeno piće mornara
42. Naziv
43. Hrvatsko selo kod Vareša pod nadzorom HVO-a
45. Osobna zamjenica
46. Prlić, Jarnjak ili Šoljić

OKOMITO

1. Selo kod Vareša pod nadzorom HVO-a, sjedište 96. d/p "Bobovac"
2. Velika ruka, ručerda
3. Žitelji grčkog poluotoka Atike
4. Početak govora
5. Jednogodišnje ždrijebe
6. Kobna žena, zavodnica (engl.)
7. Inicijali skladatelja Tijardovića
8. Ime karikaturista Puntarića
9. Talijanski nogometni prvoligaš
11. Maskarada, obrazina
14. Strašno, grozno, jezivo
16. Stara mjera za težinu
18. Slavni ruski slikar, Ilija ("Burlaci na Volgi")
22. Ljetovalište u Istri

24. Slabo, hrđavo (fig.)
25. Drugo ime pjesnika Kranjčevića
27. Zagrebački fotograf svjetskoga glasa, Stephan
28. Spuštanje broda u more nakon izgradnje (množ.)
29. Meso bez kostiju (množ.)

30. Međusobni odnos svih boja i tonova na slici
31. Tanka kožica na rani koja zacjeljuje
32. Teški čekić, malj
33. Predvorje sa stupovima
36. Naprava za mljevenje
40. Klempave, iglene ili magareće
43. Mi, ..., oni
44. Dvadeseto i dvadesetčetvrto slovo abecede

STIHOVNI ANAGRAMI

Ima l' ovoj KRIZI kraja,
(mnogi ljudi traže spas!)
još je raznih apetita:
gdje tko stigne UBROJI NAS.

Prigoda je sada prava,
za sve koji dižu glas,
da biraju, zaokruže -
onog tko će imat vlast.

- ✂ Ako u PLAČ dijete brzine,
zarad prve jedinice,
(svatko ima dane krizne),
nisu krive nastavnice.
- ✂ Vjetar krošnje jače NJIŠE
i OKO njih maglu svijta,
ljeta, igre - nema više,
nastava je sad bitnija.

Autor: M. Marijanović

RJEŠENJA IZ OVOG BROJA -
KRIŽALJKA, vodoravno: Drago-
vić, sl. automati, kra, šci, EM, urez,
tečo, Pržići, ataka, Janko, Nina,
resko, sni, kopna, S, ka, Livio, pt, o,
Kulin, kor, srpanj, bora, aktiv, Salih,
trinom, Toni, rano, lu, rum, ime,
Višnjići, ja, ministar;
IZBORI, škola počinje.

BOBOVAC

LIST VAREŠKIH HRVATA

"BOBOVAC" Informativno glasilo Hrvata Vareša
Osnivač i izdavač: Općinsko vijeće općine Vareš i HKD "Napredak" - podružnica Vareš;
Adresa uredništva: 71335 Pržići-Vareš, telefon: 099/476-304, tel./fax: 087/811-557; Kanski račun: 13030-637-1002650, devizni račun: 13030-637-2002650. Računi u ZAP-u Kiseljak; Devizni račun za uplate iz inozemstva: 7000-280-48-06-04100-7. Računi kod Srednjobosanske banke dd Kiseljak, poziv na broj Općinskog vijeća Vareš: 7100-0029.
Glavni urednik: Čedomir Jelić; Odgovorni urednik: Boško Andrić; Likovna obrada: Borka Dodik i Dubravko Tokmačić; Lektor: fra Mato Topić; Urednik fotografije: Ivan Grčić; Uredništvo: Vladimir Alaupović, Tvrko Gavran, Željko Lekić, Mladenko Marijanović, Zvonimir Stjepanović, Stjepan Šurkić, Mato Topić i Marijan Vidović.
Kompjutorska priprema: "BHM" Zenica, Tisak: NIGP "FUTURA" Zenica